

مزیت رقابت تولید داخل چگونه از دست می رود

معتبر مثل دلار را در دستورکار جدی داشت و از طرف دیگر با دامن زدن به عرضه نقدینگی، شعله های نرخ تورم را به بالا می کشید و با رفتارهای عوام گرایانه نرخ مزد کارگران را تا ۶۰ درصد افزایش می داد و از سوی دیگر ارز ارزان در اختیار تاجر قرار می گرفت، مقایسه های غیرمنطقی را دستمایه کار قرار داد. مدیران وقت دولت های نهم و دهم که با صراحت می گفتند مگر چه می شود که چند کارخانه شکر بسته شود و تأکید می کردند واردات، ارزان تر است و رفاه مصرف کننده افزایش می یابد، اما وقتی با کاهش شدید تولید شکر مواجه شده و قیمت جهانی شکر نیز روندی فزاینده را تجربه کرد دست از مخالفت های جدی برای رشد تولید داخل برداشتند. دقت در گفتار و رفتار مدیران فعلی نشان می دهد متأسفانه آن استدلال کهنه و نخ نما دوباره در دستور استفاده قرار گرفته است. پرسش تولیدکنندگان قند و شکر از مدافعان نظریه یادشده این است: چه کسی و با کدام تصمیم ها، قدرت رقابت تولید داخلی را از تولیدکنندگان سلب نموده است؟
در صفحه ۲

به واردات حدود یک میلیارد دلار شکر موجب شد دست اندرکاران نهادهای دولتی در آن سال ها به دستکاری آمارها، مخدوش کردن اطلاعات و ارایه تحلیل های نادرست روی بیاورند. یکی از این تحلیل های غلط و البته به ظاهر زیبا، مقایسه قیمت تمام شده شکر وارداتی با شکر تولید داخلی بود. درحالی که دولت وقت باتوجه به وفور درآمدهای ارزی، ارزان نگهداشتن نرخ ارزهای

میزان واردات شکر در سال ۱۳۸۴ رقمی معادل ۷۰۷ هزار تن بود که با جهش بزرگ به ۲۵۲۷ هزار تن در سال ۱۳۸۵ رسید و رکورد واردات این محصول را برای همه نیم قرن اخیر شکست. این رکوردزنی در شرایط وفور ارزی نیمه اول دهه ۱۳۸۰ به ویژه سال های روی کار آمدن دولت نهم در یادها باقی می ماند. گلابی و انتقاد و اعتراض تولیدکنندگان و علاقه مندان به تولید ملی

ما زیاران چشم یاری داشتیم

بهمن دانایی

غیرپاسخگو بودن نهاد دولت به ویژه بعضی از مدیران میانی در هیاهوی پس از انتخاب دولت جدید یکی از دردسره های کسب و کار در جامعه ایرانی است. آنهایی که تحولات دولت ها در ایران پس از پایان جنگ تحمیلی عراق علیه ایران را پیگیری می کنند نیک می دانند که مدیران میانی در دولت ها هرگز پاسخگو نبوده و به ویژه وقتی در دولت جدید منصبی به دست نمی آورند تصمیم های مخرب آنان که در زمان مدیریت خود گرفته اند از یادها می رود. اگر شرایط به گونه ای که تجربه ها و رفتار مدیران به طور کامل رصد می شد و آنها ناگزیر به پاسخ دادن بودند، شرایط تأسف بار شاید کمتر تکرار می شد. علاوه بر این فقدان نظارت کامل بر قانون های تدوین و تصویب شده نیز از مشکلات ساختار اجرایی و تقنینی جامعه ایرانی به حساب می آید.

این مقدمه با هدف روشننگری درباره شرایط تحمیل شده بر صنعت قند و شکر در دهه های اخیر نوشته شده است. نوشته ای که ادامه آن را ملاحظه خواهید کرد، یادآوری پیامدهای یک رویداد نه چندان دور دست است. یادمان هست که روزگاری نه چندان دور دو وزارتخانه صنایع و معادن، بازرگانی و کشاورزی در دولت مستقر بودند و هر کدام وظایف و اختیارات خاص خود را داشتند. یکی از وظایف هر کدام از وزارتخانه های یادشده در مقابل وزارت بازرگانی وقت دفاع تمام قد از تولید داخلی در برابر واردات در مقاطع خاص و بر اساس قانون ذاتی آن وزارتخانه ها بود. این دو وزارتخانه در اغلب هیات ها و کمیسیون ها از جمله هیأت تعیین و تصویب قیمت ها و کمیسیون ماده یک مقررات صادرات و واردات عضو بودند و همواره برای تعیین قیمت کالاهای تولید داخل و تعرفه مناسب برای واردات کالاهای اساسی مثل قند و شکر چانه زنی می کردند. وزارت صنایع و معادن و وزارت بازرگانی تا اواخر دهه ۱۳۸۰ به طور جداگانه فعالیت می کردند. در شرایط ویژه ای مقرر شد که دو وزارتخانه یادشده ادغام شوند. پس از ادغام این دو وزارتخانه بسیاری از تولیدکنندگان داخلی خرسند شدند که امور تولید و بازرگانی کالاهایی مثل قند و شکر از فرماندهی واحدی بهره برده و تضادهای و تراحمها و آمارهای نادرست دیگر جای نخواهند داشت. از آنجایی که پس از ادغام دو وزارتخانه، وزیر بازرگانی وقت مدیریت اصلی وزارت صنعت، معدن و تجارت را برعهده گرفت، تفکر بازرگانی بر تفکر تولید در ساختار و بافت و لایه های مدیریتی وزارتخانه حاکم شد و در این مرحله، صنایع کشور یکی از خاکریزهای مهم خود را از دست داد.

این حاکمیت نگاه بازرگانی بر صنعت و تولید در همه سال های فعالیت دولت دهم موجب شد بازرگانان و مباشران شکر بر تولیدکنندگان مزیت پیدا کنند.

در صفحه ۲

رئیس هیأت مدیره انجمن کارخانه های قند و شکر:

تأخیر طولانی در اعلام قیمت قند و شکر

درحالی که صنایع قند و شکر معتقدند باتوجه به افزایش هزینه های تولید، قیمت شکر حداقل باید ۳۰ درصد افزایش یابد و قائم مقام وزیر تجارت نیز چندی پیش از تعیین قیمت جدید برای این محصول خبر داده بود، هنوز قیمت شکر مصوب ابلاغ نشده است.

علیرضا اشرف، رئیس هیأت مدیره انجمن صنفی کارخانه های قند و شکر گفت: به رغم مکاتبات فراوان با دستگاه ها و وزارتخانه های ذیربط هنوز هیچ تصمیمی درباره قیمت شکر گرفته نشده و تولیدکنندگان همچنان در بلاتکلیفی به سر می برند. این درحالی است که بهمن دانایی - دبیر انجمن صنفی کارخانه های قند و شکر - پیش از این درباره قیمت جدید شکر اظهار کرد: اگر دولت شکر را جزو محصولات اساسی می داند که مشمول نرخ گذاری است باید ضوابط قیمت گذاری را رعایت کند؛ به گونه ای که به همان اندازه که هزینه های تولید را برای کارخانه های قند و شکر افزایش داده اند، قیمت نهایی را نیز افزایش دهد.

وی افزود: سال گذشته قیمت شکر ۱۹۰۰ تومان تعیین شد اما امسال دولت به صورت دستوری در سه رکن اصلی تولید قند و شکر افزایش قیمت را اعمال کرد که این افزایش قیمت بیش از ۸۰ درصد در تعیین قیمت نهایی شکر اثرگذار است و باید براین اساس حداقل

در صفحات دیگر

ممنوعیت واردات برنج و شکر

پشت دست های خود نکوید

آیا سرعت مصرف شکر در جهان کافی است؟

افزایش ۳۰ درصدی قیمت شکر

فساد واردات و سست شدن تولید داخل

ما ز یاران چشم یاری داشتیم

فرماندهی تولید داخلی و تجارت خارجی کالاها کشاورزی در اختیار وزارت جهاد کشاورزی قرار گیرد تا با تسلط کامل راه را برای حمایت از تولید داخل هموار کند، متأسفانه این قانون نادیده گرفته شده است.

رفتار نه چندان دوستانه بخش بازرگانی وزارت جهاد کشاورزی با تولید داخلی با همان استدلال‌های کهنه و تسخیر این وزارتخانه توسط طرفداران تجارت، کار را بر تولید داخلی سخت‌تر کرده است. این رویکرد غم‌انگیز در وزارت جهاد کشاورزی که در ماه‌های اخیر متأسفانه تشدید شده است در حالی رخ می‌دهد که همه انتظار داشتند قائم مقام تجارت وزارت جهاد کشاورزی از تولید داخلی حمایت کند. اما این مقام ارشد باتوجه به منصب دیگری که در درون نهاد ریاست جمهوری دارد و در عمل کار تنظیم بازار در اختیارش است شرایط را نامساعد کرده است. به مصداق ضرب‌المثل «ما ز یاران چشم یاری داشتیم»، امیدواریم دولت محترم یازدهم و مسؤولان مرتبط با تنظیم معادلات تولید داخل و واردات، تا همین چند کارخانه قند و شکر تعطیل نشده‌اند، ورق را برگردانند.

تصمیم‌گیر برای تعیین قیمت ماده اولیه (چغندر و نیشکر) و محصول نهایی (قند و شکر) کارها آسان‌تر می‌شود و مسؤولین این وزارتخانه به همان اندازه که به منظور تشویق کشاورزان برای تصویب نرخ معتدل تلاش می‌کنند در محصول نهایی نیز نگاه ویژه‌تری داشته باشند. انتظار می‌رفت وجود افرادی مثل وزیر فعلی جهاد کشاورزی در درون هیأت دولت و در وزارت جهاد کشاورزی، نگاه‌ها و رفتارها را به سمت حمایت از تولید داخلی در برابر بازرگانی صرف سوق دهد اما جریان‌ها و تفکرات نیرومند تجارتی در درون وزارت جهاد کشاورزی نیز حاکمیت پیدا کرده است. در حالی که قانونگذاران با تصویب قانون تمرکز اختیارات... تلاش کردند

از صفحه اول و هم‌اکنون نیز در حالی که در دولت یازدهم و وزارت مهندس محمد رضا نعمت‌زاده بر وزارت صنعت، معدن و تجارت امیدهایی برای غلبه نگاه تولیدی بر بازرگانی ایجاد کرده بود اما متأسفانه کماکان حاکمیت قوای بازرگانی در وزارتخانه کاملاً محسوس است. اما اتفاق دیگری که باعث شد تا وزارت جهاد کشاورزی به عنوان خاکریز دوم صنایع تبدیلی در تصرف قشون و قوای بازرگانی درآید، تصویب قانون تمرکز وظایف و اختیارات مربوط به بخش کشاورزی در وزارت جهاد کشاورزی بود. صاحبان و مدیران صنایع تبدیلی و به‌ویژه صنعت قند کشور بر این باور بود که با یکی شدن مراجع

مزیت رقابت تولید داخل چگونه از دست می‌رود

مقایسه قیمت تضمینی محصولات کشاورزی سال ۹۳ نسبت به سال ۹۲

ردیف	نام محصول	قیمت مصوب سال ۱۳۹۲	قیمت مصوب سال ۱۳۹۳	درصد تغییرات
۱	گندم معمولی	۸۰۰۰	۱۰۵۰۰	۳۱
۲	گندم دوروم	۸۳۰۰	۱۰۸۰۰	۳۰
۳	جو	۴۵۰۰	۷۸۰۰	۷۳
۴	ذرت دانه‌ای	۴۶۵۰	۸۷۰۰	۸۷
۵	چغندر قند	۱۶۵۰	۲۴۰۰	۴۵
۶	پنبه (وش)	۱۳۰۰۰	۲۲۰۰۰	۶۹
۷	دانه سویا	۸۷۰۰	۱۷۰۰۰	۹۵
۸	دانه آفتابگردان	۹۵۰۰	۱۸۵۰۰	۹۵
۹	دانه کلزا	۱۰۰۰۰	۱۹۰۰۰	۹۰
۱۰	دانه گلرنگ	۹۵۰۰	۱۸۵۰۰	۹۵
۱۱	برنج خزر، شبرودی، فجر و گوهر	۲۱۰۰۰	۲۷۰۰۰	۲۹
۱۲	برنج سازندگی، دروزن، عنبر نجفی و کوهرنگ	۰	۲۴۰۰۰	
۱۳	برنج ندا، نعمت، آذر و صالح	۱۵۶۸۰	۲۱۰۰۰	۳۴
۱۴	عدس	۱۰۲۰۰	۲۰۰۰۰	۹۶
۱۵	نخود	۱۰۲۰۰	۱۹۰۰۰	۸۶
۱۶	لوبیا چیتی	۹۵۰۰	۱۸۰۰۰	۸۹
۱۷	لوبیا سفید	۹۰۰۰	۱۸۰۰۰	۱۰۰
۱۸	لوبیا قرمز	۹۰۰۰	۱۷۸۰۰	۹۸
۱۹	سیب‌زمینی پاییزه	۱۹۰۰	۳۰۰۰	۵۸
۲۰	سیب‌زمینی بهاره	۱۹۵۰	۳۰۰۰	۵۴
۲۱	سیب‌زمینی طرح استمرار	۲۲۰۰	۳۵۰۰	۵۹
۲۲	پیاز پاییزه	۱۳۵۰	۲۰۰۰	۴۸
۲۳	پیاز بهاره	۱۳۵۰	۲۰۰۰	۴۸
۲۴	پیاز طرح استمرار	۱۵۰۰	۲۲۰۰	۴۷

از صفحه اول در حالی که بر اساس تصمیم‌های دولت و ستاد هدفمندسازی یارانه‌ها قیمت گاز، برق، بنزین افزایش افسانه‌ای را تجربه می‌کند و در حالی که قیمت چغندر قند ایران ۳ برابر قیمت مشابه خارجی است و در سال زراعی جاری نیز ۴۵ درصد افزایش را تجربه کرده و تعیین قیمت همه این موارد نیز در اختیار دولت است، آیا می‌توان رقابت کرد؟ در حالی که شکر وارداتی از ارز ۱۲۲۶ تومانی و سپس ارز مبادلاتی که نرخ به مراتب کمتر از بازار آزاد را دارد بهره می‌برد، و همچنین در حالی که نرخ تورم سالانه در ایران با رشد‌های دستکم چندین برابر نرخ رشد تورم کشورهای صادرکننده شکر است و در شرایطی که نرخ سود تسهیلات مالی در ایران سر به ۳۰ درصد می‌زند و در وضعی که هزینه تأمین نیروی انسانی با سخاوت دولت به کارگران (که البته حق آنهاست) افزایش چشمگیر را تجربه می‌کند، آیا مقصر از دست دادن مزیت رقابتی را به‌سادگی نمی‌توان شناخت؟

جدول حاضر که مقایسه قیمت تضمینی محصولات کشاورزی سال ۱۳۹۳ نسبت به ۱۳۹۲ را نشان می‌دهد، برای اینکه معلوم شود چرا تولید شکر قدرت رقابت را ندارد کافی نیست؟

در حالی که نزدیک به ۶۵ تا ۷۰ درصد قیمت تمام‌شده شکر تولید داخل را قیمت چغندر قند تشکیل می‌دهد و دولت ناگهان رقم افسانه‌ای افزایش را بر این بخش تحمیل می‌کند، نباید منتظر کاهش درجه رقابت‌پذیری ایران در تولید شکر باشیم؟

معاون وزیر جهاد کشاورزی اعلام کرد

ممنوعیت واردات برنج و شکر

معاون وزیر جهاد کشاورزی از نیاز چهار میلیون تنی کشور به واردات گندم و خرید بیش از شش میلیون و ۷۰۰ هزار تنی این محصول در سال جاری خبر داد و گفت: براساس برآوردهای انجام شده میزان مصرف آب در بخش کشاورزی مطابق با میزان جهانی آن یعنی حدود ۷۵ درصد است و ارقامی که از سوی وزارت نیرو اعلام می‌شود درست نیست.

عبدالمهدی بخش‌ننده اظهار کرد: میزان نیاز سالانه گندم کشور حدود ۱۱ میلیون تن است که تاکنون شش میلیون و ۷۰۶ هزار تن گندم از کشاورزان خریداری شده و باتوجه به میزان نیاز ۹ میلیون تنی مصرفی کشور به حدود دو میلیون تن واردات برای تأمین این نیاز و حدود دو میلیون تن دیگر برای بخش صنعتی نیازمندیم.

ممنوعیت واردات برنج و شکر

تا اطلاع ثانوی

وی خاطر نشان کرد: در زمینه تأمین و ذخیره‌سازی محصولات کشاورزی فعالیت‌های مناسبی تاکنون انجام شده و تاکنون ذخایر خوبی از محصولاتی مانند گندم، شکر، برنج، گوشت قرمز و گوشت سفید وجود دارد و واردات محصولات کشاورزی و غذایی مورد نیاز نیز از این به بعد هوشمندانه انجام می‌شود. به‌گونه‌ای که در همین راستا با دستور وزیر کشاورزی تا اطلاع ثانوی ثبت سفارش و واردات برنج و شکر باتوجه به ذخایر موجود صورت نمی‌گیرد.

معاون برنامه‌ریزی اقتصادی وزیر جهاد کشاورزی ادامه داد: در زمینه تأمین نیاز کشور به گوشت قرمز اگر تولید داخلی نیاز کشور را تأمین کند وزارت جهاد کشاورزی تمایلی برای واردات آن ندارد اما با ثبت سفارش‌هایی که از سال گذشته انجام شده بود تاکنون حدود ۵۳ هزار تن واردات گوشت قرمز انجام شده است و از سوی دیگر نیز باتوجه به مازاد تولید گوشت گوسفندی و اینکه دام سبک بسیاری روی دست تولیدکنندگان باقی مانده بود با موافقت وزیر جهاد کشاورزی صادرات بیش از ۵۰۰ هزار راس دام سبک انجام شد که البته در برابر تولید حدود ۷۰ میلیون راسی دام سبک چندان زیاد هم نبوده است.

یادداشت

پشت دست‌های خود نکوبید

تنها با گذشت ۱۶ ماه از روی کار آمدن دولت جدید که امیدهای زیادی را برای تولیدکنندگان ایرانی ایجاد کرده بود، سخن گفتن درباره وفای به عهد، کار سختی است. دولت یازدهم بر اثر فداکاری، روشنگری و ایستادگی اقشار گوناگون از جمله تولیدکنندگان ایرانی که زیر چرخ واردات کمرشکن دولت‌های نهم و دهم له شده بودند بر سرکار آمد.

دولت یازدهم در روزهای نخست فعالیت خود بارها و بارها حمایت از تولید ملی در برابر واردات غیراقتصادی و غیرمنطقی را وعده داد.

در حالی که مدیران ارشد و اصلی دولت یازدهم همچنان بر آن وعده‌ها و قول‌ها ایستاده و دست‌کم در حرف از آنها عدول نکرده‌اند اما واقعیت تلخ این است که در رده‌های پایین‌تر رفتارها به سمت دیگری سوق داده شده است.

سخت است که به مردان اصلی دولت یادآور شویم که وفای به عهد جزء خصلت‌های نیک است که نباید در بوته فراموشی قرار داده شده و نادیده گرفته شوند.

اگر دولت محترم روزی متوجه شود که تولید داخل قطره‌قطره بر اثر سیاست‌های نادرست ذوب شده و به زمین فرو می‌رود و نابود می‌شوند و خدای ناوکرده آن روز، دیر از راه برسد جز کوبیدن بر پشت دست، کاری از دستش برنمی‌آید. تولیدکنندگان کالاهای داخلی به‌ویژه کالاهایی مثل برنج و شکر و پنبه و ذرت و سویا از مسؤولان ارشد دولت انتظار دارند که به این‌زودی وعده‌های داده شده را فراموش نکنند.

نباید روزی که بر پشت دستان خود بکوبیم و حسرت‌روزهایی را بخوریم که به‌سادگی از دست دادیم.

تولید و عرضه تازه‌ترین آمارهای شکر ادامه دارد

است که هنوز از کل سال‌های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ بیشتر است. آمار مندرج در (جدول ۴) نشان می‌دهد با وجود مضایق ارزی و همچنین منع قانونی واردات شکر اما در مهرماه امسال ۴۷ هزار تن شکر وارد کشور شده است که البته نسبت به واردات ۲۰۷ هزار تنی مهرماه پارسال کاهش چشمگیری را تجربه کرده است. کاهش چشمگیر شکر در مهرماه امسال نسبت به مهرماه پارسال اما موجب نشده است که واردات شکر در ۷ ماه ۱۳۹۳ تفاوت زیادی با ۷ ماه سال گذشته داشته باشد. در ۷ ماه منتهی به مهرماه ۱۳۹۳ رقمی معادل ۷۲۴ هزار تن و در ۷ ماه منتهی به مهرماه ۱۳۹۲ رقمی معادل ۷۳۲ هزار تن شکر وارد شده است.

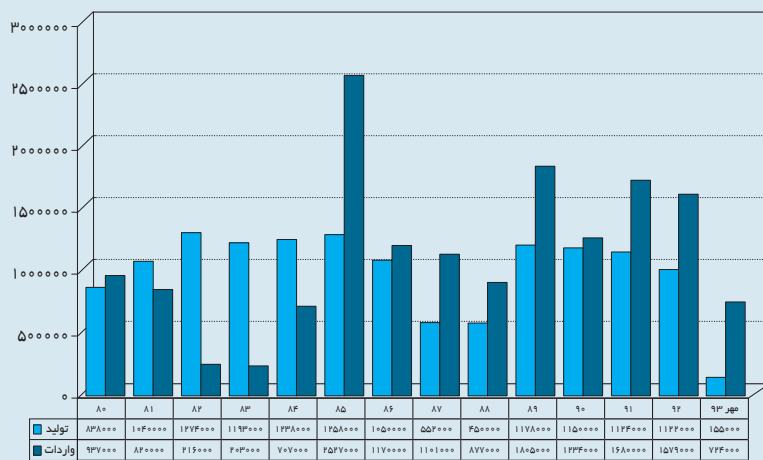
به دولت، ۱۴۰ هزار تن متعلق به کارخانه‌ها و ۱۱۰ هزار تن متعلق به تجار است. این نمودار نشان می‌دهد میزان باقی‌مانده تولید تا پایان سال حدود یک میلیون تن است که بر موجودی شکر اضافه می‌شود.

واردات

آمار (جدول ۲) نشان می‌دهد واردات شکر توسط بخش خصوصی در ۷ ماه منتهی به مهرماه ۱۳۹۳ رقمی معادل ۴۶۳ هزار تن و رقم شکر وارداتی توسط دولت ۲۶۱ هزار تن است. آمار (جدول ۳) نشان می‌دهد که در ۷ ماه منتهی به مهر ۱۳۹۳ رقمی معادل ۳۳۷ میلیون دلار به واردات شکر اختصاص داده

ارایه دقیق‌ترین آمارهای مرتبط با قندوشکر به‌صورت ماهانه از سوی انجمن صنفی کارخانه‌های قندوشکر ایران همچنان ادامه دارد. عرضه عمومی این آمار و اطلاعاتی که یک کار ارزشمند از طرف یک نهاد مدنی و غیردولتی است توانسته است کمک قابل توجهی به مدیران دولتی و دولت کند. برخی از مدیران ارشد و میانی دولت با استناد به این آمارها بود که راه واردات رانتی شکر به‌وسیله یک گروه کوچک از تجار را که بازار واردات این کالا را به‌طور انحصاری در اختیار دارند مسدود کنند. آمارهای عرضه شده در نمودار «وضعیت موجودی شکر و میزان انتقالی آن به آبان ۱۳۹۳» نشان می‌دهد رقم موجودی شکر در ابتدای آبان‌ماه امسال ۸۰۲ هزار تن است. از این مقدار شکر ۵۵۲ هزار تن متعلق

نمودار تولید و واردات شکر از سال ۸۰ تا پایان مهر سال ۹۳ (ارقام به تن)

منبع: گمرک جمهوری اسلامی ایران

جدول ۱: آمار واردات شکر از سال ۱۳۸۰ تا پایان مهر سال ۱۳۹۳ به تفکیک واردات دولتی و خصوصی

سال	واردات بخش خصوصی	واردات دولتی	جمع واردات
۱۳۸۰	۰	۹۳۷	۹۳۷
۱۳۸۱	۰	۸۲۰	۸۲۰
۱۳۸۲	۵۶	۱۶۰	۲۱۶
۱۳۸۳	۴۲	۱۶۱	۲۰۳
۱۳۸۴	۸۰	۶۲۷	۷۰۷
۱۳۸۵	۱۴۸۵	۱۰۴۲	۲۵۲۷
۱۳۸۶	۹۶۲	۲۰۸	۱۱۷۰
۱۳۸۷	۱۱۰۱	۰	۱۱۰۱
۱۳۸۸	۸۷۷	۰	۸۷۷
۱۳۸۹	۱۸۰۵	۰	۱۸۰۵
۱۳۹۰	۱۲۲۴	۰	۱۲۲۴
۱۳۹۱	۱۱۷۵	۵۰۵	۱۶۸۰
۱۳۹۲	۹۹۲	۵۸۷	۱۵۷۹
۱۳۹۳ (مهر)	۴۶۳	۲۶۱	۷۲۴

منبع: گمرک جمهوری اسلامی ایران

جدول ۳: وضعیت موجودی شکر و میزان انتقالی به آبان سال ۹۳

شرح	تن
موجودی انبار کارخانه‌ها در پایان مهرماه سال ۹۳	۸۰۲,۰۰۰
جمع شکر قطعی در پایان مهرماه سال ۹۳	۸۰۲,۰۰۰
شکر موجود در ابتدای آبانماه سال ۹۳	۸۰۲,۰۰۰
* توضیح اینکه مالکین ۸۰۲,۰۰۰ تن شکر موجود در انبار کارخانه‌ها به‌شرح ذیل می‌باشند:	
موجودی متعلق به دولت	۵۵۲,۰۰۰
موجودی متعلق به کارخانه‌ها	۱۴۰,۰۰۰
موجودی متعلق به تجار	۱۱۰,۰۰۰
میزان موجودی احتمالی در انبار کارخانه‌های ورامین و کرج به‌علت عدم دسترسی، در آمار فوق لحاظ نشده است. میزان باقیمانده تولید تا پایان سال ۱۰۰۰,۰۰۰ تن	

جدول ۲: واردات شکر از سال ۸۴ تا پایان مهر سال ۹۳ به تفکیک شکر خام و سفید

سال	سفيد (هزار تن)	بها (دلار)	خام (هزار تن)	بها (دلار)	جمع واردات (هزار تن)	بها جمع واردات (دلار)
۱۳۸۴	۷۸	۲۰,۱۲۴,۰۰۰	۶۲۹	۱۷۷,۲۵۶,۰۰۰	۷۰۷	۱۹۷,۳۸۰,۰۰۰
۱۳۸۵	۶۳۷	۲۹۱,۲۷۱,۹۱۰	۱,۸۹۰	۷۲۶,۱۸۲,۵۵۹	۲,۵۲۷	۱,۰۱۷,۴۵۴,۴۶۹
۱۳۸۶	۳۴۸	۱۳۲,۳۰۹,۳۴۴	۸۲۲	۲۷۴,۴۶۱,۳۶۷	۱۱۷۰	۴۰۷,۷۷۰,۷۱۰
۱۳۸۷	۱۰۳	۳۷,۲۱۳,۳۲۲	۹۹۸	۲۸۷,۸۰۰,۰۱۳	۱۱۰۱	۳۲۵,۰۱۳,۳۴۵
۱۳۸۸	۲۷	۸,۸۱۹,۹۰۶	۸۵۰	۳۱۵,۸۲۶,۱۱۴	۸۷۷	۳۲۴,۶۴۶,۰۲۰
۱۳۸۹	۰	۰	۱۸۰۵	۷۰۴,۵۲۰,۴۰۷	۱۸۰۵	۷۰۴,۵۲۰,۴۰۷
۱۳۹۰	۶	۳,۷۹۹,۵۱۰	۱۲۲۸	۷۵۲,۱۰۵,۳۳۴	۱۲۳۴	۷۵۵,۹۰۴,۸۴۴
۱۳۹۱	۰	۰	۱۶۸۰	۱,۰۷۲,۴۱۳,۶۰۸	۱۶۸۰	۱,۰۷۲,۴۱۳,۶۰۸
۱۳۹۲	۰	۰	۱۵۷۹	۸۳۲,۱۸۷,۹۵۸	۱۵۷۹	۸۳۲,۱۸۷,۹۵۸
۱۳۹۳	۰	۰	۷۲۴	۳۷۷,۱۰۲,۳۹۴	۷۲۴	۳۷۷,۱۰۲,۳۹۴
جمع	۱۱۹۹	۴۹۴,۵۳۸,۰۰۲	۱۲۲۰۵	۵,۴۷۹,۸۵۵,۷۰۹	۱۳۴۰۴	۵,۹۷۴,۳۹۳,۷۱۰

منبع: گمرک جمهوری اسلامی ایران

جدول ۴: واردات شکر خام به صورت ماهیانه از سال ۱۳۸۵ تا مهر سال ۱۳۹۳

ردیف	سال	فروردین	اردیبهشت	خرداد	تیر	مرداد	شهریور	مهر	آبان	آذر	دی	بهمن	اسفند	جمع
۱	۱۳۸۵	۱۵۴	۹۴	۱۱۱	۲۰۵	۳۰۷	۱۹۲	۱۸۷	۲۲۲	۱۹۴	۲۹۸	۲۴۰	۲۷۶	۲۴۸۱
	جمع هرماه + ماه‌های قبل	۱۵۴	۲۴۸	۳۵۹	۵۶۴	۸۷۱	۱۰۶۳	۱۲۵۰	۱۴۷۳	۱۶۶۸	۱۹۶۸	۲۲۰۵	۲۴۸۱	۲۴۸۱
۲	۱۳۸۶	۲۳۶	۲۳۶	۲۲۸	۱۱۲	۱۱۱	۱۳۳	۶۱	۵۵	۶۵	۲۷	۳۸	۳۸	۱۱۷۰
	جمع هرماه + ماه‌های قبل	۲۳۶	۴۶۴	۵۷۶	۶۳۰	۷۴۱	۸۷۴	۹۳۵	۹۹۰	۱۰۵۵	۱۰۸۲	۱۱۲۰	۱۱۷۰	۱۱۷۰
۳	۱۳۸۷	۲۸	۲۸	۲۹	۸۸	۱۴۹	۱۷۳	۲۴	۶۸	۶۵	۱۲۶	۱۶۹	۹۳	۱۱۰۱
	جمع هرماه + ماه‌های قبل	۲۸	۵۷	۱۴۵	۲۳۴	۳۸۳	۵۵۶	۵۸۰	۶۴۸	۷۱۳	۸۳۹	۱۰۰۸	۱۱۰۱	۱۱۰۱
۴	۱۳۸۸	۱۱۹	۱۱۹	۱۰۸	۵۷	۶۴	۳۳	۹۴	۴۶	۴۵	۷۴	۱۲۲	۷۳	۸۷۷
	جمع هرماه + ماه‌های قبل	۱۱۹	۲۳۸	۳۴۶	۴۰۳	۴۶۷	۵۰۰	۵۹۴	۶۴۰	۷۱۴	۷۸۸	۹۱۰	۹۸۳	۹۸۳
۵	۱۳۸۹	۶۹	۶۹	۱۰۷	۱۳۲	۳۳۴	۳۲۰	۱۶۱	۱۱۲	۸۰	۶۳	۷۳	۱۳۲	۱۸۰۵
	جمع هرماه + ماه‌های قبل	۶۹	۱۳۸	۲۴۵	۳۷۷	۷۰۱	۸۷۷	۱۰۳۸	۱۱۵۰	۱۲۳۰	۱۳۰۳	۱۳۷۶	۱۴۰۸	۱۴۰۸
۶	۱۳۹۰	۰	۲۴	۱۲	۶۸	۳۰۱	۳۸۴	۳۱	۱۸	۱۷	۱۸۱	۱۴۲	۵۶	۱۲۳۴
	جمع هرماه + ماه‌های قبل	۰	۲۴	۱۳۷	۳۴۵	۷۰۲	۱۲۶۱	۷۰۱	۸۳۸	۸۵۵	۱۰۳۴	۱۱۷۸	۱۲۳۴	۱۲۳۴
۷	۱۳۹۱	۵۰	۶۹	۱۲۱	۵۵	۱۰۴	۱۹۶	۱۹۰	۳۷	۲۲۸	۳۰۷	۳۲۴	۱۶۸۱	۱۶۸۱
	جمع هرماه + ماه‌های قبل	۵۰	۱۱۹	۲۴۰	۳۹۵	۴۹۹	۶۹۵	۸۸۵	۹۲۲	۱۱۰۰	۱۴۰۸	۱۵۵۸	۱۶۸۱	۱۶۸۱
۸	۱۳۹۲	۸۸	۸۸	۱۵	۱۱۴	۶۱	۱۵۹	۲۰۷	۱۱۵	۱۴۶	۱۳۴	۲۲۵	۲۲۷	۱۵۷۹
	جمع هرماه + ماه‌های قبل	۸۸	۱۷۶	۱۹۱	۳۰۵	۳۶۶	۵۲۵	۷۳۲	۸۴۷	۹۹۳	۱۱۲۷	۱۳۵۲	۱۵۷۹	۱۵۷۹
۹	۱۳۹۳	۱۶۵	۱۳۷	۲۱۱	۵۷	۴۰	۶۷	۴۷	۶۷	۹۹	۱۳۲	۱۳۲	۷۲۴	۷۲۴
	جمع هرماه + ماه‌های قبل	۱۶۵	۳۰۲	۵۱۳	۵۷۰	۶۱۰	۶۷۷	۷۲۴	۷۲۴	۸۴۷	۹۹۳	۱۱۲۷	۱۳۵۲	۱۳۵۲

آیا سرعت مصرف شکر در جهان کافی است؟

نشریه بین‌المللی شکر و شیرین کننده‌ها

۱۱ سپتامبر ۲۰۱۴

ترجمه شده توسط: مرکز تحقیقات توسعه شکر و صنایع جانبی

افزایش مصرف سرانه ناشی از فرایندهای اقتصادی را نادیده گرفت. با توجه به اینکه تقاضا، تعیین کننده دورنمای رشد است لذا پیش‌بینی بلندمدت مصرف شکر، یک عامل مهم در هرگونه تصمیم‌گیری‌های سرمایه‌گذاری این بخش خواهد بود.

وضعیت و چشم‌انداز کنونی

سال‌ها پیش در کشورهای عضو اتحادیه اروپا، پیوسته مقدار مصرف در حال افزایش جزئی و به میزان کمتر از یک درصد بود. این سطح حداقلی رشد مصرف، کم و بیش بازتاب میزان رشد جمعیت و نوسانات پایین درآمد بود. در طی این سال‌ها مواقعی وجود داشتند که مقدار مصرف کاهش می‌یافت ولی این پیشامد یک استثناء محسوب می‌شد نه یک قانون. احتمالاً این روند در آینده تغییر خواهد کرد. به جز برخی از کشورهای عضو اروپای جنوبی و شرقی، بقیه کشورهای اتحادیه اروپا به احتمال زیاد با رکود مواجه خواهند شد و پیش‌بینی می‌شود مسلماً میزان مصرف آن‌ها در آینده کاهش خواهد یافت.

در زمینه شکر باید گفت که روسیه در میان کشورهای اروپایی خارج از اتحادیه اروپا، حرف اول را می‌زند و نیمی از کل مصرف شکر این منطقه را به خود اختصاص داده است. به دلیل کاهش جمعیت، میزان تقاضا در این کشور در حال

مصرف جهانی شکر عامل اصلی بهبود قیمت‌ها در بازار راکد کنونی به‌شمار می‌رود. از آنجایی که تولید واکنش بسیار کندی را نسبت به قیمت‌های پایین نشان می‌دهد، تحلیلگران عمدتاً توجه خود را بر مصرف‌کنندگانی معطوف کرده‌اند که سبب تعادل دوباره به بازار می‌شوند. طبق نظریه‌های اقتصادی، در حال حاضر دلایل بسیار زیادی وجود دارند که عملکرد تحلیلگران را توجیه می‌کنند. قیمت‌های پایین سبب افزایش بیش از پیش استطاعت افراد شیرینی دوست می‌شود.

با این وجود، قیمت جهانی شکر تنها بیانگر بخشی از این ماجرا است. بازارهای جهانی مواد شیرین‌کننده‌ها در بسیاری از کشورهای جهان به‌گونه‌ای تنظیم شده‌اند تا از کشاورزان حمایت کنند. این بدان معنی است که افزایش کنونی عرضه نسبت به تقاضا تأثیر محدودی بر روی قیمت‌های محلی دارد. در این زمینه نشانه‌هایی مبنی بر واکنش مثبت مصرف وجود دارند. در حالی که مصرف در سال‌های ۲۰۰۸-۹ تا ۲۰۱۰-۱۱ ۳/۵ درصد و راکد بود، نرخ رشد در سال ۲۰۱۱-۱۲ به بیش از ۳/۵ درصد و در سال ۲۰۱۲-۱۳ به رشد مناسب ۲/۶ درصد رسید. برای سال ۲۰۱۳-۱۴ رشد ۱/۹ درصدی پیش‌بینی می‌شود که معادل ۳/۱ میلیون تن می‌باشد.

اگرچه این مقدار قابل توجه است ولی ثابت شده است که برای هدف بالا بردن میزان مصرف نسبت به تولید، زیاد نیست و منجر به چهارمین سال مازاد تولید شد که اثرات مخربی بر قیمت‌های مربوطه دارد. اکنون این پرسش مطرح است که آیا ادامه این راه سبب ایجاد محرک کافی برای افزایش مصرف خواهد شد تا مازاد شکر جهانی را حذف و یا موجب کسر موازنه شود؟

عوامل تعیین‌کننده رشد

مصرف شکر، یک محرک مهم در اقتصاد جهانی شکر به‌شمار می‌رود. در صورتی که شکر تولید شده و مصرف نشود در نتیجه بازار با مازاد مواجه شده و قیمت‌ها را تحت فشار قرار خواهد داد و سودآوری تولید را کاهش می‌دهد. کارشناسان اقتصادی معتقدند که عوامل متعددی بر تقاضای شکر تأثیر می‌گذارند. مهمترین این عوامل عبارتند از:

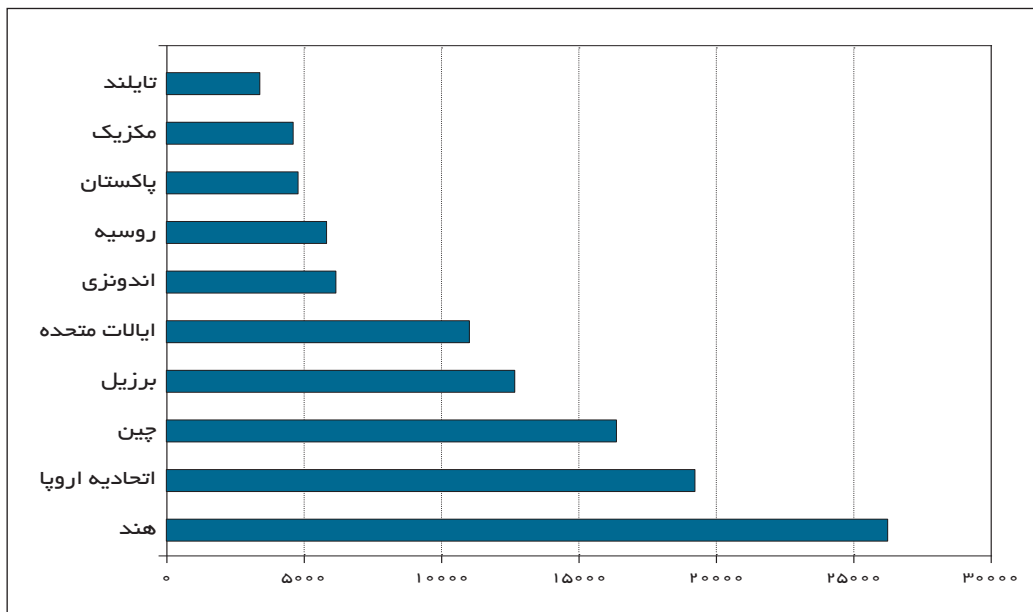
- قیمت شکر و شیرین‌کننده‌های جایگزین
- درآمد سرانه
- رشد جمعیت
- اولویت‌های مصرف‌کننده
- سیاست‌های دولت

از میان فاکتورهای اشاره شده در بالا، رشد جمعیت و درآمد سرانه به‌عنوان مهمترین فاکتورها معرفی شده‌اند. مطالعات انجام شده حکایت از آن دارند که افزایش جمعیت، بخش قابل توجهی از میزان مصرف را توضیح می‌دهد. با این حال نباید نقش مهم

کاهش است. طبق برآوردهای انجام شده، این میزان ممکن است در انتهای دوره مورد پیش‌بینی به حدود ۵ میلیون تن کاهش یابد. بعد از روسیه، ترکیه دومین کشور در این خصوص محسوب می‌شود، البته حذف نظارت دولتی و متعاقب آن، عدم دسترسی شکر به‌طور مؤثری رشد مصرف آن را تحت تأثیر خود قرار داده است. با این وجود، با اعمال اصلاحات زیاد و نیز رشد قابل توجه جمعیت، این صنعت توسعه یافته و میزان مصرف در دهه آینده می‌تواند به بیش از ۳ میلیون تن برسد.

آفریقا قاره‌ای است که در آن، برخی از پایین‌ترین سطوح مصرف سرانه شکر جهان یافت می‌شوند. پس از یک دوره طولانی رکورد و حتی کاهش، به نظر می‌رسد مصرف روند صعودی در پیش گیرد به‌طوری‌که برآورد می‌شود، مصرف سرانه از ۱۵/۴۱ کیلوگرم سال ۲۰۰۴-۵ به بیش از ۱۷/۵ کیلوگرم در ۲۰۱۳-۱۴ افزایش یافته باشد. در حال حاضر دلیل کمی وجود دارد که فرض کنیم این مسیر رشد

۱۰ بازار عمده شکر جهانی در سال ۲۰۱۳-۱۴ (۱۰۰۰ تن)

بوده است. با این حال سهم عمده‌ای از این رشد ناشی از رشد جمعیت است در حالی که مصرف سرانه بسیار آهسته‌تر رشد کرده است.

تقاضای شکر در اندونزی به‌عنوان چهارمین کشور بزرگ این قاره، بعد از سقوط ناشی از بحران اواخر دهه ۱۹۹۰ آسیا، بهبود خوبی یافته است که این رقم در ۱۵ سال پیش معادل ۳/۵ میلیون تن بوده است. اطلاعات و آمارها این گونه بیان می‌کنند که متوسط رشد سالانه مصرف سرانه در طول ۱۰ سال گذشته به حدود ۲ درصد می‌رسد.

به‌طور کلی انتظار می‌رود کل تقاضای شکر منطقه آسیا تا سال ۲۴-۲۰۲۳ به بیش از ۱۰۰ میلیون تن برسد.

علی‌رغم کم بودن میزان مصرف شکر اقیانوسیه نسبت به سایر قاره‌های جهان، این منطقه دارای بالاترین سرانه تقاضا در میان کشورهای جهان است و در ۱۰ سال گذشته، بیش از ۴۵ کیلوگرم بوده است حرکت روبه‌جلو مصرف مورد انتظار است لیکن افزایش این سطح از مصرف غیرقابل تحمل است. بیش از ۸۰ درصد کل مصرف شکر اقیانوسیه به استرالیا اختصاص دارد و در حال حاضر مقدار آن به حدود ۱/۷ میلیون تن می‌رسد که در مقایسه با مصرف سال ۲۰۰۰-۱۹۹۹، حدود ۴۰۰/۰۰۰ تن افزایش نشان می‌دهد.

خلاصه

با در نظر گرفتن مسائل مختلف، منطقی است که مصرف شکر جهانی از ۱۷۶ میلیون تن سال ۱۴-۲۰۱۳ به حدود ۱۹۱ میلیون تن در سال ۱۹-۲۰۱۸ برسد و پیش‌بینی می‌شود این رقم در سال ۲۴-۲۰۲۳ به ۲۰۷ میلیون تن برسد. البته ادعا می‌شود که این رشد یک چالش خواهد بود لیکن به احتمال زیاد، صنعت شکر نیز ظرفیت خود را افزایش می‌دهد. مصرف نیشکر به‌عنوان یک محصول انرژی در تولید اتانول منجر به کاهش و محدود کردن عرضه آن نشده است و انتظار نمی‌رود این موضوع در آینده تغییر کند.

آنچه از دوره طولانی قیمت پایین شکر استنباط می‌گردد آن است که مصرف شکر واکنشی به محرک‌های اقتصادی است، اما با یک تأخیر قابل توجه. بهبود درآمدهای اقتصادی به همراه کاهش قیمت‌ها می‌تواند مقدار مصرف را افزایش دهد. ولی معمولاً این عوامل به‌سرعت خنثی می‌شوند و در نتیجه رشد جهانی مصرف شکر حدود ۱/۵ تا ۲ درصد در سال نوسان دارد. در حالی که این مقدار رشد، رقم قابل توجهی محسوب نمی‌شود لیکن از نظر فیزیکی بیانگر سالانه ۲/۶ تا ۳/۵ میلیون تن شکر می‌باشد. صنعت شکر باید برای رقابتی ماندنش، به سرمایه‌گذاری خود در پیشرفت فناوری کارخانه‌ها و مزارع ادامه دهد. برای دستیابی به این هدف باید قیمت‌ها به مقدار کافی افزایش یابند. این موضوعی است که همیشه واقع نمی‌شود و تنها زمانی بروز می‌کند که تولید کمتر از مصرف، منجر به ایجاد کسری شده و بر قیمت‌ها اعمال فشار کند. با این حال به نظر می‌رسد در حال حاضر رشد مصرف آن‌قدر سریع نباشد که تا سال ۱۵-۲۰۱۴ ایجاد کمبود نماید.

تن رسیده است و احتمال می‌رود این رقم تا سال ۲۴-۲۰۲۳ حدود ۴/۸ میلیون تن دیگر افزایش یابد.

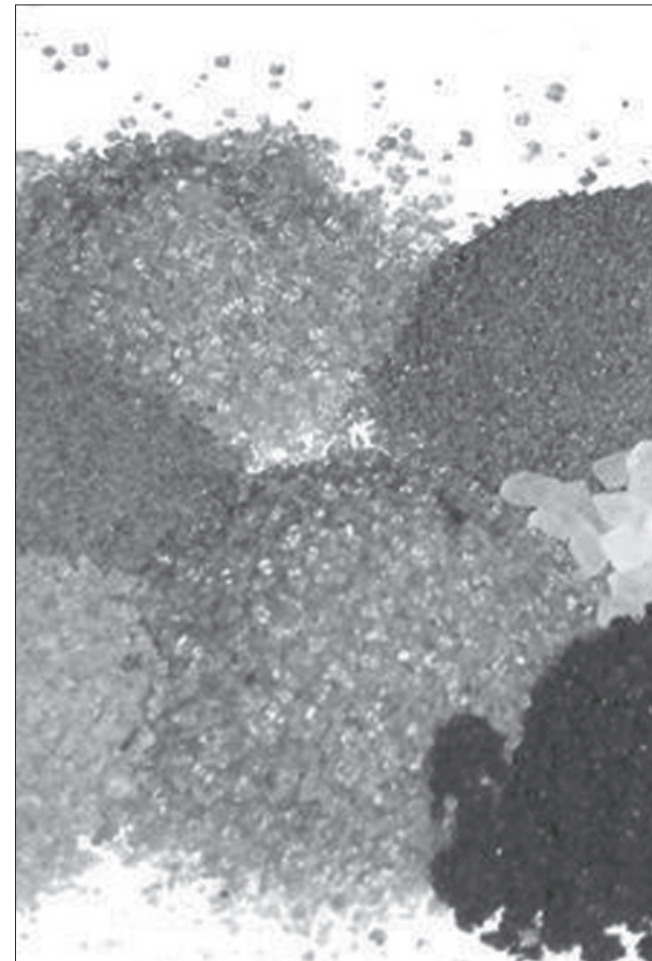
۶۰ درصد از کل جمعیت جهان در قاره آسیا ساکن هستند. از این رو جای تعجب نیست که این منطقه، اصلی‌ترین محرک رشد مصرف شکر در سال‌های آتی محسوب شود. این قاره که تا پیش از سال ۲۰۰۲ کمترین میزان مصرف شکر را به خود اختصاص داده بود، از سال ۲۰۰۲ به بعد درخصوص مصرف سرانه از قاره آفریقا پیشی گرفت. با این وجود، علیرغم مصرف کمتر از ۱۹ کیلوگرم برای سال ۱۴-۲۰۱۳ در این قاره، هنوز مقدار مصرف پایین‌تر از منطقه آمریکای شمالی و مرکزی با ۳۷ کیلوگرم قرار دارد. پویایی اقتصادی این قاره همراه با سطح مصرف نسبتاً پایین آن به معنی این است که این منطقه بیشترین پتانسیل را برای افزایش تقاضا دارد. میزان رشد اقتصادی در کشورهای مختلف، تفاوت بسیار زیادی دارد در نتیجه نوسانات زیادی در مقدار مصرف شکر به چشم می‌خورد.

احتمالاً مقدار مصرف در آسیا در سال ۱۴-۲۰۱۳ به ۱۸/۸ کیلوگرم مصرف سرانه برسد که بیشتر از ۱۴ کیلوگرم ۱۵ سال قبل است. رشد مصرف سرانه بسیار کم است به‌طوری‌که نرخ رشد مرکب آن در ۱۰ سال گذشته حدود ۲ درصد بوده است. این رقم را می‌توان با رشد مطلق تقاضای ۳/۴ درصد مقایسه کرد. این مقدار می‌تواند نشانگر آن باشد که رشد جمعیت در مقابل تغییر عادات رژیم غذایی، عاملی تضعیف‌کننده برای سرعت افزایش مصرف شکر در آسیا بوده است. (جدول ۱)

بزرگترین مصرف‌کنندگان مطلق در آسیا قرار دارند. پیش‌بینی می‌شود مصرف شکر هند در سال ۱۴-۲۰۱۳ به حدود ۲۶/۱ میلیون تن برسد که در مقایسه با مصرف ۱۷/۵ میلیون تن سال ۲۰۰۰-۱۹۹۹، نرخ رشد مرکبی معادل ۲/۹ درصد را نشان می‌دهد. علیرغم اینکه ممکن است این نرخ رشد کمتر شود لیکن دلیل خوبی برای فرض رسیدن مصرف این کشور به بیش از ۳۲ میلیون تن در سال ۱۴-۲۰۱۳ است.

مصرف در چین به گندی در حال افزایش بوده است. این مسئله مغایر با انتظارات و پیش‌بینی‌های مبنی بر این بوده است که رشد زیاد جمعیت و آزادسازی تدریجی اقتصاد چین، سبب گشایش درها به‌سوی مواد شیرین‌کننده می‌گردند. از آن زمان تاکنون، میزان تقاضای شکر در این کشور به‌طور قابل توجهی افزایش یافته است و پیش‌بینی می‌شود در سال ۱۴-۲۰۱۳ به ۱۶/۲ میلیون تن یعنی بیشتر از ۸/۵ میلیون تن سال ۲۰۰۰-۱۹۹۹ برسد. این مقدار برای ۲۴-۲۰۲۳ بیش از ۲۱ میلیون تن یعنی تقریباً ۵ میلیون تن بیش از مقدار کنونی پیش‌بینی می‌شود.

مصرف شکر در پاکستان به‌سرعت در حال افزایش است و برآورد می‌شود. در سال ۱۴-۲۰۱۳ به رقم ۴/۷ میلیون تن رسیده باشد که در مقایسه با ۳/۵ میلیون تن سال ۲۰۰۰-۱۹۹۹، رشد قابل توجهی را نشان می‌دهد. در طول ۱۰ سال گذشته، نرخ رشد مرکب تقریباً معادل ۳ درصد

پیش‌رو در سال‌های آینده تغییر خواهد کرد. احتمالاً مصرف سرانه در سال ۲۴-۲۰۲۳ به رقم ۱۸/۶ کیلوگرم برسد.

مکزیک در آمریکای شمالی و مرکزی دارای پرنوسان‌ترین بازار شکر و مواد شیرین‌کننده می‌باشد. حذف نظارت دولتی در سال ۱۹۹۰ منجر به کاهش قابل توجه قیمت‌ها شد و میزان مصرف در سال ۴-۲۰۰۳ به بیش از ۵۳ کیلوگرم رسید.

در پی افزایش قیمت‌های داخلی، میزان مصرف در سال ۶-۲۰۰۵ به کمتر از ۵۰ کیلوگرم رسید و در سال بعد به بیش از ۵۰ کیلوگرم افزایش یافت. نوسان زیاد و پیشرو بازار مکزیک همچنان مورد انتظار است لیکن وضع مالیات بر شکر برای نوشیدنی‌های غیرالکل، سبب بروز ابهام در پیش‌بینی‌ها و انتظارات آینده مربوط به شکر می‌شود.

ایالات متحده، مصرف‌کننده اصلی در این منطقه است. این بازار در بیشتر سال‌ها (البته نه در تمامی آنها) رشد داشته است. تاکنون دلیلی برای کند بودن رشد این بازار بیان نشده است. با این وجود، مسلماً تغییرات به‌وجود آمده در شیوه زندگی انسان‌ها و انتخاب‌هایشان بر این مسئله تأثیرگذار خواهد بود. علاوه بر آن، میزان زیاد واردات محصولات حاوی شکر نیز در این زمینه نقش داشته است. در حالی که مسلماً مصرف سرانه به حد اشباع رسیده است لیکن همچنان رشد جمعیت در این کشور ادامه دارد، در نتیجه مقدار مطلق مصرف شکر افزایش خواهد یافت و ممکن است تا پایان دوره پیش‌بینی شده به ۱۲ میلیون تن برسد.

مصرف سرانه در آمریکای جنوبی طی ۱۵ سال گذشته و پس از نوسان بین ۳۹ و ۴۲ کیلوگرم بین اواسط دهه ۸۰ و اواسط دهه ۹۰، به‌طور فوق‌العاده‌ای افزایش داشته است و تا اواخر قرن به مرز ۵۰ کیلوگرم رسید. تا آنجا که به آمار و ارقام مربوط می‌شود، واضح است که رشد قابل توجهی در این قاره وجود دارد. تقاضا برای شکر در سال ۲۰۰۰-۱۹۹۹ بالغ بر ۱۵۶ میلیون تن بود در حالی که برآورد می‌کنیم این رقم در سال ۱۴-۲۰۱۳ به ۲۱/۵ میلیون تن افزایش یافته باشد.

حدود ۶۰ درصد از کل مصرف شکر آمریکای جنوبی در برزیل است که پس از سال ۹۱-۱۹۹۰، افزایش سالانه‌ای بیش از ۳ درصد داشته است. با این حال ثابت شده است که سیر تکاملی مصرف شکر برزیل به‌عوامل بسیار از جمله قیمت‌ها، سیاست اجتماعی و ایالتی اقتصاد کشور مرتبط است. بعید به نظر می‌رسد این رویه در سال‌های آینده تغییر کند.

پیش‌بینی می‌شود میزان مصرف در راستای رشد جمعیت افزایش یابد. مصرف شکر آمریکای جنوبی در سال ۱۴-۲۰۱۳ به ۲۱/۲ میلیون

جدول ۱: مصرف سرانه جهانی (کیلوگرم، ارزش خام)

شرح	۱۵-۲۰۱۰	۱۰-۲۰۰۵	۵-۲۰۰۰	۱-۲۰۰۰	۱-۲۰۰۰	۱-۲۰۰۰	۱-۲۰۰۰	۱-۲۰۰۰	۱-۲۰۰۰	۱-۲۰۰۰
اروپا	۴۱/۴	۴۱/۳	۴۱/۲۱	۴۱/۱۳	۴۱/۰۶	۴۰/۹۹	۴۰/۹۳	۴۰/۸۸	۴۰/۸۴	۴۰/۸
آفریقا	۱۷/۶	۱۷/۷۵	۱۷/۸۸	۱۸	۱۸/۱۲	۱۸/۲۲	۱۸/۳۱	۱۸/۴	۱۸/۴۸	۱۸/۵۵
آمریکای شمالی و مرکزی	۳۷/۱	۳۷/۳	۳۷/۳۲	۳۷/۳۴	۳۷/۳۷	۳۷/۴	۳۷/۴۳	۳۷/۴۶	۳۷/۴۹	۳۷/۵۳
آمریکای جنوبی	۵۴	۵۴/۵۴	۵۵/۰۸	۵۵/۶۱	۵۶/۱۵	۵۶/۶۸	۵۷/۲۱	۵۷/۷۵	۵۸/۲۸	۵۸/۸۲
آسیا	۱۹/۰۴	۱۹/۳۵	۱۹/۶۱	۱۹/۸۶	۲۰/۱۲	۲۰/۳۹	۲۰/۶۵	۲۰/۹۲	۲۱/۱۹	۲۱/۴۵
اقیانوسیه	۴۶/۶۹	۴۶/۴	۴۶/۱۳	۴۵/۸۶	۴۵/۶۱	۴۵/۳۶	۴۵/۱۳	۴۴/۹۱	۴۴/۷	۴۴/۵
جهان	۲۴/۶۳	۲۴/۸۴	۲۵/۰۱	۲۵/۱۷	۲۵/۳۴	۲۵/۵۱	۲۵/۶۹	۲۵/۸۶	۲۶/۰۳	۲۶/۲

نان، قند و آن چند تاجر

در سال ۱۳۹۲ مبلغ ۷۴۲،۱۸۱ ریال (متوسط در هر ماه ۶۲۰۰ تومان) برای قند و شکر اختصاص داده است. بر اساس آمارهای ارائه شده از طرف بانک مرکزی هزینه‌های اختصاص داده شده توسط خانوارها به شکر در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ فقط ۰/۳ درصد کل هزینه‌های یک خانوار در سال است (متوسط کل هزینه ناخالص سالانه یک خانوار در سال ۱۳۹۲ بر اساس (جدول ۲) بالغ بر ۲۸۴،۶۶۲،۳۳ ریال بوده است)

جدول ۱: بررسی بودجه خانوار در مناطق شهری ایران

متوسط هزینه سالانه زبرگروه‌های خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات طی سال‌های ۱۳۹۲ - ۱۳۹۱

(هزینه به ریال)

۱۳۹۲		۱۳۹۱		گروه‌های هزینه
درصد نسبت به کل هزینه ناخالص	هزینه	درصد نسبت به کل هزینه ناخالص	هزینه	
۲۶/۷	۷۵۸۹۹۵۳۴	۲۶/۶	۵۷۷۰۴۱۱۷	خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات
۲۶/۳	۷۴۷۲۳۶۱۰	۲۶/۲	۵۶۸۴۱۲۵۳	خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها
۲/۶	۷۳۸۳۶۶۲	۲/۴	۵۱۶۶۵۲۸	۱. آرد، رشته و غلات
۲/۵	۷۱۴۳۳۸۳	۰/۲	۴۳۳۴۷۴	آرد و رشته
۰/۱	۲۴۰۲۷۹	۲/۲	۴۷۳۳۰۵۴	غلات و فرآورده‌های آن
۱/۹	۵۴۷۱۶۲۵	۲/۲	۴۷۱۴۳۵۱	۲. انواع نان و بیسکویت
۱/۴	۳۹۱۵۷۱۶	۱/۷	۳۶۱۶۳۰۱	انواع نان
۰/۵	۱۵۵۵۹۰۹	۰/۵	۱۱۶۸۰۵۰	بیسکویت، کیک و شیرینی خشک
۶/۱	۱۷۴۴۶۳۷۱	۶/۶	۱۴۳۳۷۵۷۰	۳. انواع گوشت
۳/۵	۹۸۸۰۴۷۳	۳/۶	۷۹۱۲۱۸۴	گوشت دام
۱/۹	۵۳۹۵۰۴۱	۲/۲	۴۶۵۶۸۰۰	گوشت پرندگان
۰/۱	۳۱۲۷۹۱	۰/۱	۲۴۸۴۶۵	فرآورده‌های گوشت دام و پرندگان
۰/۵	۱۴۹۰۸۰۲	۰/۵	۱۱۸۸۴۴۶	انواع ماهی
۰/۱	۳۶۷۲۶۴	۰/۲	۳۳۱۶۷۵	حیوانات دریایی و فرآورده‌های آن
۳/۱	۸۶۸۴۸۶۸	۳/۳	۷۰۹۸۴۰۸	۴. شیر و فرآورده‌های آن و تخم پرندگان
۰/۸	۲۲۸۵۷۴۰	۰/۹	۱۸۶۹۲۶۲	انواع شیر
۱/۷	۴۷۵۹۷۰۳	۱/۸	۳۹۵۸۴۷۱	فرآورده‌های شیر
۰/۶	۱۶۳۹۴۲۵	۰/۶	۱۲۷۰۶۷۵	تخم پرندگان
۰/۹	۲۵۷۲۰۱۰	۰/۹	۱۸۸۸۹۱۵	۵. روغن‌ها و چربی‌ها
۰/۰	۱۲۸۵۷۲	۰/۰	۸۰۴۴۹	روغن‌ها و چربی‌های حیوانی
۰/۲	۵۹۹۰۱۸	۰/۲	۳۷۲۱۶۰	انواع کره
۰/۷	۱۸۴۴۴۲۰	۰/۷	۱۴۳۶۳۰۶	روغن‌های نباتی
۴/۴	۱۲۶۱۹۸۰۳	۴/۲	۹۲۲۰۱۹۰	۶. میوه‌های تازه
۲/۵	۶۹۶۴۹۵۵	۲/۳	۵۰۹۹۴۶۲	میوه‌های درختی (به‌جز مرکبات)
۱/۱	۳۲۵۱۷۳۰	۱/۲	۲۵۳۵۷۰۷	مرکبات
۰/۸	۲۴۰۳۱۱۸	۰/۷	۱۵۸۵۰۲۱	میوه‌های جالبزی
۳/۲	۹۱۰۰۹۷۳	۲/۷	۵۸۹۴۰۹۳	۷. سبزی‌های تازه
۰/۶	۱۷۸۶۳۸۶	۰/۶	۱۳۴۸۹۶۲	انواع سبزی‌های برگی (تازه و یخ‌زده)
۱/۶	۴۵۱۱۷۵۵	۱/۴	۳۱۰۷۰۶۳	انواع سبزی‌های بوته‌ای (تازه و یخ‌زده)
۱/۰	۲۸۰۲۸۳۲	۰/۷	۱۴۳۸۰۶۸	انواع سبزی‌های ریشه‌ای (تازه و یخ‌زده)
۰/۶	۱۶۸۶۱۰۱	۰/۶	۱۳۴۱۶۵۴	۸. خشکبار و آجیل
۰/۴	۱۲۶۷۷۴۳	۰/۴	۸۶۵۴۴۶	۹. حبوب
۰/۵	۱۴۵۷۳۶۲	۰/۴	۹۱۹۲۶۲	۱۰. انواع کنسرو و فرآورده‌های سبزی
۰/۳	۷۴۲۱۸۱	۰/۳	۵۹۶۰۴۸	۱۱. قند و شکر
۰/۸	۲۲۴۲۹۸۴	۰/۸	۱۷۱۵۰۲۵	۱۲. انواع شیرینی و مربا (به‌جز شیرینی خشک)
۰/۴	۱۰۷۵۶۱۶	۰/۳	۷۵۵۵۵۲	۱۳. چای، قهوه و کاکائو
۰/۳	۸۳۹۷۲۸	۰/۳	۶۲۴۱۴۵	۱۴. انواع ادویه، سس‌ها و سایر ترکیبات خوراکی
۰/۸	۲۱۳۲۵۸۳	۰/۸	۱۶۳۴۰۶۶	۱۵. آشامیدنی‌ها
۰/۴	۱۱۷۵۹۲۴	۰/۴	۸۶۲۸۶۴	دخانیات

با وجود مخالفت ستاد تنظیم بازار، صنایع خواستارند

افزایش ۳۰ درصدی قیمت شکر

وزارت تجارت و دیگر مسئولان تنظیم بازار در زمینه قیمت‌گذاری شکر با صنایع قند و شکر اختلاف نظر دارند چرا که صنایع معتقدند باتوجه به افزایش هزینه‌های تولید، قیمت این محصول باید حداقل ۳۰ درصد افزایش یابد و اگر دولت اجازه افزایش قیمت نمی‌دهد، طبق قانون باید مابه‌التفاوت بپردازد. مجتبی خسروتن - قائم مقام وزیر صنعت، معدن و تجارت - درباره قیمت شکر که این روزها بحث‌برانگیز شده و اختلاف‌نظری بین تولیدکنندگان آن با مسئولان دولتی صورت گرفته است، گفت: شکر جزو اقلامی است که قیمت آن در ستاد تدابیر ویژه تنظیم بازار نهایی شده و در مورد آن تصمیم‌گیری می‌شود. این درحالی است که بهمن دانایی، دبیر انجمن صنفی کارخانجات قند و شکر معتقد است: اگر دولت شکر را جزو محصولاتی می‌داند که مشمول نرخ‌گذاری است، باید ضوابط قیمت‌گذاری را رعایت کند؛ به‌گونه‌ای که به همان اندازه که هزینه‌های تولید برای کارخانجات قند و شکر افزایش یافته باید قیمت نهایی را نیز افزایش دهد. اگر در شرایطی دولت نخواهد قیمت نهایی محصولی را که هزینه تولیدش برای یک واحد صنفی افزایش یافته، بالا ببرد تبصره دو ماده ۱۰۱ قانون برنامه توسعه تکلیف را برای دولت مشخص کرده، چرا که در این قانون آمده اگر دولت نرخ‌گذاری انجام داد و نخواست نرخ افزایش یافته را روی محصول نهایی اعمال کند، باید مابه‌التفاوت آن را به صنایع مذکور بپردازد. دبیر انجمن صنفی کارخانجات قند و شکر ادامه داد: از سوی دیگر در همین تبصره قانونی آمده است که دولت حق ندارد نرخ دستوری برای کالا و خدمات غیردولتی در نظر بگیرد، اما در شرایطی ضرورت پیدا کرد باید مابه‌التفاوت آن را پرداخت کند.

دانایی گفت: سال گذشته قیمت شکر ۱۹۰۰ تومان تعیین شد اما امسال دولت به‌صورت دستوری در سه رکن اصلی تولید قند و شکر افزایش قیمت اعمال کرد که این افزایش قیمت بیش از ۸۰ درصد در تعیین قیمت نهایی شکر اثرگذار است و باید براین اساس حداقل ۳۰ درصد قیمت این محصول افزایش یابد.

حداقل قیمت منطقی برای شکر ۲۴۷۰ تومان

وی با بیان اینکه حداقل قیمت منطقی برای شکر در سال جاری حدود ۲۴۷۰ تومان است، اظهار کرد: دولت در سال جاری نرخ خرید تضمینی چغندر قند را که سال گذشته ۱۶۵ تومان بود ۲۴۰ تومان یعنی ۴۵ درصد افزایش داد که این میزان افزایش قیمت حدود ۳۰ درصد در قیمت نهایی شکر اثرگذار است. دبیر انجمن صنفی کارخانجات قند و شکر افزود: دومین مسئله‌ای که در قیمت نهایی شکر تأثیرگذار بوده دستمزد است که امسال از سوی شورای عالی کار ۱۸ تا ۲۰ درصد افزایش یافته و حدود ۳ درصد در قیمت نهایی شکر اثر می‌گذارد.

دانایی ادامه داد: سومین پارامتری که بیشترین تأثیر را روی قیمت نهایی شکر دارد قیمت سوخت (گاز) است که با ۴۳ درصد افزایش ۲/۲ درصد قیمت نهایی شکر را افزایش می‌دهد.

قیمت چغندر قند ایرانی ۳ برابر اروپایی

دبیر انجمن صنفی کارخانجات قند و شکر با بیان اینکه قیمت چغندر قند در ایران سه برابر اروپاست، گفت: در اروپا هر تن چغندر قند ۲۶ یورو قیمت‌گذاری شده در حالی که در ایران هر تن چغندر قند ۶۰ یورو یعنی حدود سه برابر است.

دانایی افزود: گرچه افزایش قیمت شکر و بالا بودن نرخ آن نسبت به نرخ‌های جهانی به دلیل تورم نابه‌جایی است که در کشور طی سال‌های اخیر به وجود آمده که سبب افزایش هزینه‌های تولید و نهایتاً قیمت محصول می‌شود.

وی تأکید کرد: در این شرایط کشاورزان هم ناراضی هستند اما برای صنایع قند و شکر کشاورزان به‌عنوان رکن اصلی به‌شمار می‌روند چرا که اگر آنها به صنایع ماده اولیه ندهند، صنایع نیز قادر به ادامه تولید نیستند.

دبیر انجمن صنفی کارخانجات قند و شکر تأکید کرد: اگر دولت نمی‌خواهد قیمت شکر از سوی صنایع افزایش یابد و تورم در بازار نداشته باشیم باید براساس قانون، مابه‌التفاوت آن را به صنایع پرداخت کند یا اینکه می‌تواند یارانه در اختیار تولیدکنندگان قرار دهد تا آنها قیمت چغندر قند را افزایش ندهند چرا که صنایع از میان همه پارامترهای موجود که موجب افزایش قیمت‌شان شده تنها خواهان در نظر گرفتن قیمت افزایش یافته چغندر قند هستند که حدود ۳۰ درصد یعنی ۵۷۰ تومان در قیمت ۱۹۰۰ تومانی سال گذشته شکر تأثیرگذار است، هستند.

که هزینه سالانه یک خانوار شهری برای نان دست‌کم ۶ برابر هزینه قندوشکر همان خانوارهای شهری است.

به این ترتیب افزایش قیمت ۳۰ درصدی نان (که احتمالاً رخ می‌دهد) می‌تواند هزینه فوق‌العاده‌ای بر هزینه خوراک خانوارهای شهری اضافه کند. اما افزایش ۳۰ درصدی قیمت قندوشکر در هر ماه فقط ۱۵۰۰ تومان برای هر خانوار افزایش را تجربه می‌کند. درحالی که مسؤولان سخت‌گیری زیادی برای جلوگیری از افزایش قیمت نان نشان نمی‌دهند، اما برای افزایش قیمت قندوشکر که با توجه به رشد هزینه‌های تولید یک اتفاق عادی است، این همه سخت‌گیری می‌کنند. آگاهان می‌دانند که این افزایش سخت‌گیری برای افزایش قیمت طبیعی قندوشکر شاید به نفع یک گروه کوچک از تجاری‌هاست که تحولات را از نگاه خود رصد می‌کنند.

و هر ماه به‌طور متوسط ۳۰ هزار تومان بوده است. این رقم در سال ۱۳۹۲ برای یک‌سال و یک‌ماه به‌ترتیب به ۳,۹۰۰,۰۰۰ ریال و ۳۵ هزار تومان بوده است.

کالاهایی که هر روز مصرف می‌کنیم را می‌توان در یک تقسیم‌بندی کلی به دو دسته کالاهای اساسی و کالاهای غیراساسی تقسیم کرد. کالاهای اساسی آن دسته از کالاهایی به حساب می‌آیند که اگر نباشند زندگی سخت می‌شود. برنج، گندم، شکر، مسکن و... از جمله کالاهای اساسی به حساب می‌آیند که باید مصرف شوند تا زندگی عادی ادامه یابد. اما همین کالاها نیز در سبد مصرفی خانوارهای ایرانی سهم و وزن متفاوت دارند و درجه اهمیت آنها نیز تفاوت دارند. دولت‌های گوناگون باتوجه به سهم و وزن هر کدام از کالاها در سبد مصرفی خانوارها سیاست‌های ویژه برای هر کالا دارند. باتوجه به آمار و ارقام ارائه شده می‌توان حساب کرد

سال ۱۳۹۱ رقمی معادل ۵۹۶,۰۴۸ ریال (با سر راست کردن به بالا ۶۰۰ هزار ریال) در سال و به‌طور متوسط هر ماه ۵ هزار تومان برای خرید قندوشکر اختصاص داده‌اند.

رقم کل هزینه کرد یک خانوار شهری برای قندوشکر

در سال ۱۳۹۲ مبلغ ۷۴۲,۱۸۱ ریال (متوسط در هر ماه ۶۲۰۰ تومان) برای قندوشکر اختصاص داده است. بر اساس آمارهای ارائه شده از طرف بانک مرکزی هزینه‌های اختصاص داده شده توسط خانوارها به شکر در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ فقط ۰/۳ درصد کل هزینه‌های یک خانوار در سال است (متوسط کل هزینه ناخالص سالانه یک خانوار در سال ۱۳۹۲ بر اساس جدول ۲ بالغ بر ۲۸۴,۴۶۲,۳۳۳ ریال بوده است). از طرف دیگر آمارهای بانک مرکزی نشان می‌دهد یک خانوار شهری در سال ۱۳۹۱ رقمی معادل ۳,۶۱۶,۳۰۱ ریال (سر راست کردن به بالا ۳,۷۰۰,۰۰۰ ریال)

دولت‌های ایران از دیرباز تا امروز نسبت به کالاهایی مثل نان، شکر و مسکن حساسیت نشان داده و سیاست‌های تثبیت قیمت را درباره آنها تدوین و اعمال کرده‌اند.

پرداخت یارانه به شکل ثابت نگه‌داشتن قیمت فروش کالاهایی مثل نان و مسکن نیز در زمره سیاست‌های حمایتی از تولید و مصرف آنها به حساب می‌آید. درحالی که اهمیت نان در سبد مصرفی خانوارهای ایرانی، بیشتر از اهمیت شکر است و در شرایطی که داشتن مسکن برای بسیاری از خانوارها حتی از مصرف شکر نیز اهمیت بیشتری دارد، انتظار می‌رود که دولت نسبت به تثبیت قیمت نان و مسکن نسبت به تثبیت قیمت شکر سخت‌گیری بیشتری اعمال کند، اما این اتفاق برعکس شده است. آمارهای ارائه شده از سوی بانک مرکزی در بررسی هزینه‌های سالیانه خانوارهای شهری ایران در سال ۱۳۹۲ نشان می‌دهد هر خانوار ایرانی در

جدول ۲: بررسی بودجه خانوار در مناطق شهری ایران

متوسط هزینه ناخالص سالانه یک خانوار به تفکیک گروه‌های مختلف هزینه طی سال‌های ۱۳۹۲ - ۱۳۸۳

(هزینه به ریال)

سال	گروه‌های هزینه	جمع کل هزینه ناخالص	۱- خوراکی‌ها و شامی‌های	۲- دخانیات	۳- پوشاک و کفش	۴- مسکن، آب، برق و گاز	۵- لوازم، اثاث و خدمات مورد استفاده در خانه	۶- بهداشت و درمان	۷- حمل و نقل	۸- ارتباطات	۹- تفریح و امور فرهنگی	۱۰- تحصیل	۱۱- رستوران و هتل	۱۲- کالاهای و خدمات متفرقه
۱۳۸۳	هزینه	۵۹۰۴۸۱۲۸	۱۴۹۷۹۹۱۸	۲۷۰۹۷۷	۳۳۰۴۰۸۸	۱۶۱۵۴۰۷۱	۳۳۳۸۰۷۸	۲۵۲۹۳۱	۹۰۷۱۲۶۵	۸۶۲۸۳۰	۲۰۳۹۶۱۲	۱۱۱۵۰۶۰	۱۳۵۰۷۶۱	۴۰۵۹۲۳۷
	درصد	۱۰۰	۲۵/۴	۰/۵	۵/۶	۲۷/۴	۵/۶	۴/۲	۱۵/۴	۱/۵	۳/۴	۱/۹	۲/۴	۶/۹
۱۳۸۴	هزینه	۶۷۰۲۹۰۸۹	۱۵۹۱۵۱۳۰	۲۹۵۱۸۲	۳۷۵۰۷۱۳	۱۸۵۱۱۵۳۸	۳۸۵۰۹۴۵	۲۸۶۷۳۲۷	۱۰۵۷۴۲۲۳	۱۲۳۳۰۵۷	۲۰۳۴۱۹۹	۱۴۲۸۷۸۲	۱۵۰۴۷۳۴	۵۰۶۳۲۵۹
	درصد	۱۰۰	۲۳/۷	۰/۴	۵/۶	۲۷/۶	۵/۸	۴/۳	۱۵/۸	۱/۸	۳/۰	۲/۱	۲/۲	۷/۶
۱۳۸۵	هزینه	۷۷۷۰۳۹۷۹	۱۸۵۸۶۵۲۶	۳۱۱۷۶۸	۴۰۳۶۶۷۳	۲۲۶۹۰۲۴۹	۴۰۵۴۱۱۶	۳۴۱۱۴۴۶	۱۱۳۲۵۵۹۸	۱۶۳۶۴۵۲	۲۱۶۷۰۱۵	۱۷۶۵۴۵۵	۱۷۲۸۱۰۰	۵۹۹۰۵۸۱
	درصد	۱۰۰	۲۳/۹	۰/۴	۵/۲	۲۹/۲	۵/۲	۴/۴	۱۴/۶	۲/۱	۲/۸	۲/۳	۲/۲	۷/۷
۱۳۸۶	هزینه	۹۸۸۱۶۹۲۵	۲۳۱۴۴۳۱۹	۳۸۸۳۴۱	۴۹۸۸۳۶۱	۳۱۴۶۲۳۰۵	۵۳۲۹۵۹۰	۴۳۰۸۷۳۷	۱۲۱۶۵۵۲۳	۲۵۸۶۸۰۴	۲۵۴۶۰۶۴	۲۱۹۲۴۸۰	۲۱۹۲۴۴۹	۷۵۱۱۹۵۲
	درصد	۱۰۰	۲۳/۴	۰/۴	۵/۰	۳۱/۸	۵/۴	۴/۴	۱۲/۳	۲/۶	۲/۶	۲/۲	۲/۲	۷/۶
۱۳۸۷	هزینه	۱۱۵۴۴۵۳۹۸	۲۷۴۷۵۲۳۷	۴۵۲۵۸۲	۵۳۵۸۸۲۱	۳۸۲۱۱۱۵۸	۵۸۱۱۶۸۵	۵۲۰۸۸۳۶	۱۳۳۶۵۱۶۶	۲۹۸۲۹۶۷	۲۸۲۳۹۸۸	۲۶۵۰۵۳۰	۲۴۸۱۸۱۲	۸۶۲۲۶۱۶
	درصد	۱۰۰	۲۳/۸	۰/۴	۴/۶	۳۳/۱	۵/۰	۴/۵	۱۱/۶	۲/۶	۲/۴	۲/۳	۲/۲	۷/۵
۱۳۸۸	هزینه	۱۳۷۱۳۹۱۳۴	۳۰۱۶۸۲۵۶	۵۱۸۶۴۹	۶۴۴۷۳۷۰	۳۹۸۷۸۷۰۷	۶۷۰۲۷۲۴	۶۴۵۵۴۷۴	۱۴۷۶۶۶۷۶	۲۹۴۲۱۲۱	۳۴۵۹۹۴۶	۲۸۵۴۰۷۱	۲۸۴۶۰۰۵	۱۰۰۹۹۱۳۵
	درصد	۱۰۰	۲۳/۷	۰/۴	۵/۱	۳۱/۴	۵/۴	۵/۱	۱۱/۶	۲/۳	۲/۷	۲/۲	۲/۲	۸/۰
۱۳۸۹	هزینه	۱۴۱۶۶۱۷۷۴	۳۵۲۱۳۳۰۱	۵۱۸۷۶۹	۶۹۳۱۴۵۷	۴۲۶۳۶۸۴۳	۷۳۸۲۴۴۲	۷۸۶۶۲۹۸	۱۶۰۱۳۹۷۶	۳۲۰۴۳۴۰	۳۹۵۱۶۶۳	۳۴۷۴۷۱۴	۴۱۴۲۷۷۱	۱۱۳۲۶۲۰۰
	درصد	۱۰۰	۲۴/۹	۰/۴	۴/۹	۳۰/۱	۵/۲	۵/۶	۱۱/۳	۲/۳	۲/۸	۲/۴	۲/۲	۸/۰
۱۳۹۰	هزینه	۱۷۳۹۲۵۹۳۸	۴۳۲۶۸۳۶	۵۵۸۲۳۶	۷۹۶۳۳۸۴	۵۳۲۹۱۵۹۴	۸۳۰۴۳۱۸	۹۲۹۹۸۸۴	۲۰۳۰۹۸۵۴	۳۹۴۱۴۸۶	۴۶۹۱۴۳۱	۴۶۵۲۶۶۱	۲۹۷۳۲۸۸	۱۴۶۷۲۹۶۶
	درصد	۱۰۰	۲۴/۹	۰/۳	۴/۶	۳۰/۶	۴/۸	۵/۳	۱۱/۷	۲/۳	۲/۷	۲/۱	۲/۳	۸/۴
۱۳۹۱	هزینه	۲۱۶۵۳۹۶۱۳	۵۶۸۴۱۲۵۳	۸۶۲۸۶۴	۹۸۴۲۳۵۱	۷۱۱۵۷۸۸۷	۹۶۴۶۵۸۲	۱۱۸۵۷۸۹۲	۲۰۳۸۹۵۶۶	۴۴۱۵۳۸۹	۵۰۶۹۷۶۰	۴۲۱۷۳۲۹	۴۵۳۵۲۷۹	۱۷۷۰۳۴۶۱
	درصد	۱۰۰	۲۶/۲	۰/۴	۴/۵	۳۲/۹	۴/۵	۵/۵	۹/۴	۲/۰	۲/۳	۲/۰	۲/۱	۸/۲
۱۳۹۲	هزینه	۲۸۴۶۲۳۳۶	۷۴۷۲۳۶۱۰	۱۱۷۵۹۲۴	۱۳۱۴۹۱۸۹	۹۷۰۷۳۸۱۲	۱۱۹۲۳۴۸۲	۱۶۰۲۱۲۲۷	۲۴۲۹۸۹۴۲	۵۷۳۰۴۸۶	۶۵۴۸۸۷۴	۴۹۸۹۸۴۳	۵۸۵۶۹۵۴	۲۲۹۶۹۹۹۳
	درصد	۱۰۰	۲۶/۳	۰/۴	۴/۶	۳۴/۱	۴/۲	۵/۶	۸/۵	۲/۰	۲/۳	۱/۸	۲/۱	۸/۱

فساد واردات و سست شدن تولید داخلی

سال ۸۸ به بیش از ۱۰۱ میلیون تن در سال ۹۱ افزایش یافته است. از سوی دیگر به‌رغم نقصانی که در عرضه اکثر نهاده‌های کشاورزی بعد از سال ۱۳۸۷ پدیدار شد، اما تولیدات کشاورزی روندی معکوس، شرایط طبیعی را طی کردند و با وجود کاهش بارش‌های سالانه میزان تولیدات گیاهی افزایش چشمگیری داشته و از ۸۰ میلیون تن در سال ۸۸ به بیش از ۱۰۱ میلیون تن در سال ۹۱ افزایش یافته است، لذا آمار ارائه شده درخصوص افزایش تولیدات کشاورزی در سال‌های اخیر منطقی به‌نظر نمی‌رسد.

تراز تجاری

آمارهای گمرک نشان می‌دهد که میزان واردات محصولات کشاورزی بعد از سال ۱۳۸۵ با سرعت بالایی رو به افزایش بوده است تا جایی که از سال ۱۳۸۵ به میزان ۱۲/۸۵ میلیون تن در سال ۱۳۸۵ به بیش از ۲۲ میلیون تن در سال ۱۳۹۱ رسیده است.

واردات این محصولات از نظر ارزشی در این مدت از ۴۸ میلیارد دلار به بیش از ۱۴۲۲ میلیارد دلار رسیده است و تراز تجاری محصولات کشاورزی نیز از نظر وزنی از ۱۰/۰۴- میلیون تن در سال ۱۳۸۵ به حدود ۱۷/۵- میلیون تن در سال ۱۳۹۱ رسیده است.

در سال ۸۷ به دلیل خشکسالی شدید میزان واردات با یک جهش قابل ملاحظه‌ای از ۱۰ میلیون تن به بیش از ۱۸ میلیون تن رسید و در سال ۸۹ به‌رغم بهبود شرایط اقلیمی همان روند واردات ادامه پیدا کرد تا جایی که در سال ۱۳۹۱ رکود ۲۲ میلیون تن واردات در محصولات کشاورزی ثبت شد. لذا نتیجه‌ای که می‌توان گرفت این است که وضعیت فعلی تجارت خارجی محصولات کشاورزی بر تراز تجاری ناشی از آن متأثر از اعمال سیاست تنظیم بازار مبتنی بر واردات بوده است که با سرکوب قیمت تولیدات داخلی در شرایطی که تغییرات قابل توجهی در فناوری تولید رخ نداده و هزینه‌های تولید کاهش نیافته، تأثیر نامطلوبی بر تولید محصولات کشاورزی در داخل کشور کرده است.

ضرب واپستگی ایران به واردات طی ۵ سال یعنی از سال ۸۴ تا ۸۹ از ۳۵ درصد به ۷۵ درصد رسید. زیرسؤال رفتن امنیت غذایی و دشواری کار کشاورزان و دامداران از آثار افزایش واردات در این سال‌هاست. واردات لجام گسیخته محصولات کشاورزی متأثر از تفسیر غلط برخی مواد قانونی صورت گرفته است. برخی قوانین مانند بند (ز) ماده ۳۳ قانون برنامه چهارم به اینگونه تفسیر شد که دولت نباید از واردات جلوگیری کرده و برای آن سیاستگذاری کند.

تعارف‌ها

تعارف بر واردات به‌عنوان یکی دیگر از ابزارهای حمایتی دولت از تولید داخل مطرح است، در سال‌های مورد بررسی کاهش شدید نرخ تعرفه بسیاری از محصولات اساسی کشاورزی مشکلاتی را برای تولیدکنندگان داخلی ایجاد کرده و بر تولید استراتژیک تأثیر منفی داشته است.

بررسی تعارف‌های وضع شده توسط دولت در سال‌های اخیر نشان می‌دهد که حمایت‌های تعرفه‌ای از بخش کشاورزی هر ساله تضعیف شده است، به‌عنوان مثال تعرفه برنج، ذرت، روغن، قندوشکر و کنجاله در سال ۸۴ به ترتیب ۱۵۰، ۲۵، ۱۵، ۷۰ و ۴ درصد بوده است، اما در سال ۹۰ این تعرفه‌ها به ترتیب به ۴، ۴، ۴ و ۴ درصد تغییر یافته است که این موضوع به جای حمایت از تولید داخلی به سیاست تشویق و حمایت از واردات دامن‌زده که این خود موجب آسیب دیدن زیرساخت‌های تولید شده است.

«واردات»، یک مقوله بسیار با اهمیت در چرخه حیات اقتصادی جامعه‌ها به‌ویژه در دوران حاضر است. درهم‌پیچیدگی بازار کالاها در دنیای امروز به اندازه‌ای است که هیچ جامعه‌ای نمی‌تواند بدون واردات (یا صادرات) زندگی عادی اقتصادی داشته باشد. واردات در تنظیم بازار داخلی هر جامعه‌ای نیز واجدهمیت است و از انحصار جلوگیری می‌کند. از طرف دیگر اما اگر همین مقوله به‌درستی تعریف نشود و به رانت و انحصار منجر شود می‌تواند پایه‌های تولید داخلی را لرزان و سست کند.

در اقتصاد ایران که شریان‌های حیاتی آن به درآمد نفت وابسته شده و ارز حاصل از صادرات نفت در اختیار دولت و مدیران برخی شرکت‌های بزرگ قرار می‌گیرد، مقوله واردات با ارز ترجیحی عامل فساد شده و مفید بودن آن مخدوش شده است. وقتی مردان دولت تحت تأثیر برخی فضا سازی‌ها و آمارهای نادرست در شرایطی قرار می‌گیرند که با پرداخت ارز ارزان برای واردات موافقت می‌کنند، پایه‌های رانت‌خواری مستحکم می‌شود. انجمن صنفی کارخانجات قندوشکر بیش از یک دهه است که به دولت‌های گوناگون هشدار می‌دهد که واردات کالاهای استراتژیک مثل برنج، شکر، گندم و روغن نباتی به فساد و رانت‌خواری آلوده شده است. تازه‌ترین نتایج تحقیق و تفحص از واردات کالاهای استراتژیک که به‌تازگی توسط مجلس تهیه و در صحن علنی جلسه روز ۲۰ آبان ۱۳۹۳ مجلس قرائت شد، درستی تحلیل‌های انجمن صنفی کارخانجات قندوشکر را تأیید کرد. بخش‌هایی از گزارش را در ادامه می‌خوانید:

نقاط پنهان و ابهام‌داری است که این وضعیت در چه دوره زمانی و تا چه میزان و برای چه اشخاصی فراهم شده است و مرجع نظارت‌کننده و یا مراجع نظارتی چه نقشی را ایفا نموده‌اند؟ چرا تنها به تخصیص ارز بدون الزامات نظارت دقیق اکتفا شده است؟ آیا این رویکرد تنها برای ۳۰ شخص واردکننده عمده منظور شده است یا درخصوص سایر اشخاص واردکننده نیز اعمال شده است؟ آیا ۳۰ واردکننده در قبال دریافت ارز مرجع کالا وارد کرده‌اند یا خیر؟ اگر وارد نکرده‌اند تکلیف ارز اختصاصی و یا ادامه دریافت ارز توسط ۳۰ واردکننده چگونه بوده است؟

سیاست‌های ناکارآمد حمایت دولت از تولیدکنندگان داخلی

از جمله اهداف اصلی سیاست‌های کلان کشور تأمین امنیت غذایی با تکیه بر تولید داخلی به‌عنوان منبع اصلی تأمین غذای جامعه است اما تغییر سیاست دولت به سمت حمایت از مصرف‌کننده به‌جای حمایت از تولیدکننده در سال‌های اخیر موجب بروز خسارت‌هایی به بخش تولید شده است، از جمله تولید: واردات محصولات کشاورزی یکی از تأمین‌کننده‌های نیاز داخلی است، در شرایطی که تولید داخلی کفاف مصرف داخلی را نمی‌کند، هرچه میزان تولید افزایش یابد میزان واردات کم خواهد شد و برعکس. تا سال ۸۸ این روند در آمارهای مربوط به وزارت جهادکشاورزی و گمرک وجود داشت اما از آن سال به بعد این رابطه تغییر کرد به‌گونه‌ای که هرچه تولید بالا رفت میزان واردات به‌جای اینکه کاهش یابد همسان با آن افزایش می‌یافت (این رفتار در نمودار تولید و واردات شکر مندرج در صفحه ۳ این شماره از ماهنامه کاملاً مشهود است).

هرساله مبنای نیاز وارداتی کشور به اقلام کالاهای اساسی براساس آمار و اطلاعات دریافتی از برآورد میزان تولید کالاهای مذکور از وزارت جهادکشاورزی در سال مورد نظر، احتساب موجودی‌های سطح کشور و مصرف سرانه عنوان شده است ولیکن این آمار و اطلاعات از برآورد میزان تولید متأثر از عوامل مختلف دارای تناقضات زیادی است. بررسی آمار تولیدات بخش کشاورزی نشان می‌دهد که تا قبل از سال ۱۳۸۸ میزان تولید در زیربخش تولیدات گیاهی با میزان بارش و شرایط اقلیمی متناسب بوده و اما از سال ۱۳۸۸ به بعد میزان تولید مستقل از بارش، سیر صعودی گرفته است و باتوجه به کاهش بارش‌های سالانه میزان تولیدات گیاهی افزایش چشمگیری داشته و از ۸۰ میلیون تن در

سیستم‌های نظارتی توزیع کالا و ایفای نقش مستقل قانونی و سازمانی، مورد تأکید و ضرورت است.

* معاونت توسعه نظارت بازرگانی طی روزهای پایانی سال ۱۳۹۱ جلسات متعددی را برگزار کرد که طی آن تصمیماتی مبنی بر عدم اختصاص ارز مرجع (۱۲۲۶۰ ریال) برای واردات کالاهایی نظیر برنج، روغن، شکر، گوشت قرمز، کره و شیر خشک و... اتخاذ شد. متعاقباً در ابتدای سال ۱۳۹۲ نیز بر این تصمیم تأکید شد که ارز با نرخ مرجع (۱۲۲۶۰ ریال) از تاریخ اول اردیبهشت ۱۳۹۲ برای واردات گندم و نهاده‌های دامی اختصاص خواهد یافت. اجرای این سیاست و انتظارات تورمی آن به‌همراه اعلام قیمت‌های جدید برای محصولات موضوعه، و همچنین برای شرکت‌های روغن نباتی، باعث افزایش قیمت این محصولات و تبعات بعدی آن از جمله ایجاد صف برای خرید روغن با قیمت قبلی شد، اما متأسفانه اتخاذ تدبیر و اعلام توسط معاون اول وقت رییس‌جمهور مبنی بر تخصیص ارز با نرخ مرجع (۱۲۲۶۰ ریال) برای واردات کلیه کالاهای اساسی نتوانست التهاب قیمتی به‌وجود آمده را کاهش و به وضعیت و شرایط قبل از افزایش قیمت برگرداند. این امر موید این موضوع بود که مجموعه وزارت صنعت، معدن و تجارت و بانک مرکزی قبل از اتخاذ تصمیم و موضع‌گیری نهایی و هماهنگی دولت، در این خصوص، هر کدام با اظهارنظرهای متناقض و برخلاف تکالیف قانونی در تنظیم بازار و سیاست‌های پولی، موجبات بی‌نظمی بازار و افزایش قیمت‌های لجام گسیخته کالاهای اساسی از جمله روغن و افزایش منافع واردکنندگان و عرضه‌کنندگان و در نهایت نگرانی مردم و ایجاد امتیازات ویژه برای اشخاص خاص را فراهم کرده‌اند.

* در بررسی‌ها مشخص شد برخی از واردکنندگان که توسط معاونت بازرگانی داخلی وزارت صنعت، معدن و تجارت به بانک مرکزی جهت واردات کالاهای اساسی معرفی شدند توسط بانک‌های عامل به آنها ارز مرجع تخصیص یافته است که بالغ بر ۲۶،۹۲۰،۳۱۸ یورو ارز دریافت کرده که از این تعداد ۵ شرکت هیچ‌گونه وارداتی نداشته و دو شرکت دیگر نیز مجموعاً از مقدار ۱۱،۹۶۳،۳۳۵ یورو تنها مقدار ۱/۰۳۵ هزار تن واردات صورت گرفت ولیکن هیچ‌گونه وارداتی درخصوص ارز دریافتی تا دی‌ماه سال ۱۳۹۲ توسط آنها صورت نپذیرفته است. شواهد امر گویای آن است که فضای حاکم بر تخصیص ارز به شرکت‌هایی که آدرس آنها برای یک دستگاه متولی دولتی مشخص نیست دارای

* آمار به‌دست آمده از گمرک جمهوری اسلامی نشان می‌دهد که ارزش دلاری واردات کل محصولات کشاورزی در سنوات ۱۳۸۹، ۱۳۹۰، و ۱۳۹۱ به ترتیب معادل ۹،۱۸۹، ۹،۹۴۷، و ۱۴،۲۲۳ میلیون دلار بوده است این درحالی است که تناژ واردات کالاهای موزبر برای سال ۱۳۸۹، ۱۴،۹۰۵ هزار تن بوده که به مقدار ۲۴،۰۲۴ هزار تن برای سال ۱۳۹۱ افزایش یافته است.

* به‌رغم افزایش بی‌رویه واردات محصولات کشاورزی با استفاده از نرخ ارز مرجع در سال ۱۳۹۱ انتظار می‌رفت که قدرت خرید مردم برای تهیه غذا و محصولات کشاورزی افزایش یابد اما آمار شاخص قیمت مواد خوراکی در سال ۱۳۹۱ از شاخص کل قیمت‌ها بالاتر بوده (۴۴ درصد افزایش در شاخص مواد خوراکی و آشامیدنی نسبت به ۳۰/۵ درصد شاخص کل) این بدان معنا است که تورم در مواد غذایی از دیگر بخش‌های سبد خانواده بالاتر بوده و با استناد به این شاخص می‌توان اثبات کرد که قدرت خرید خانوارها برای خرید مواد غذایی کاهش یافته است.

به‌طور نمونه روند تغییر قیمت برنج در شهریور سال ۹۲ نسبت به فروردین سال ۹۱ به میزان ۲۰۱ درصد، روغن به میزان ۱۸۰/۷، شکر ۱۴۴/۷ درصد، گوشت مرغ ۱۳۵/۱۹ درصد، گوشت قرمز ۱۸۰/۱۱ درصد، جو ۱۲۸/۵ درصد، ذرت ۱۸۶/۷ درصد، کنجاله سویا ۱۹۹/۹ درصد رشد داشته است.

* برخی از مباشرین در ازای میزان کل ارزی که از بابت ثبت سفارش و جهت واردات کالا به آنها اختصاص داده شده است متأسفانه کالاهای موضوعه را وارد نکرده‌اند.

* در دوره مورد بررسی بیش بود قیمت کالاهای وارداتی در پروفرما تا ۱۰ درصد رؤیت شد به عبارت دیگر واردکنندگان در ازای قیمت غیرواقعی، ارز بیشتری با نرخ مرجع دریافت و به واردات کالاهای دیگر و یا فروش ارز در بازارهای آزاد اقدام کرده‌اند.

* تخلف مستمر سازمان حمایت از مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان درخصوص اهداف اساسنامه مبنی بر تعیین و تثبیت و کنترل قیمت تولیدات و خدمات و کالاهای واردات داخلی و بندهای ۱، ۲، ۴، ۵، ۶، ۲۳، ۲۵ و ۲۶ اساسنامه محرز بوده و باید اصلاح ساختاری مدنظر قرار گیرد چرا که منشأ بسیاری از جهش‌های قیمتی، قیمت تمام شده کالاهای و خدمات و انتظارات تورمی در سنوات گذشته رابطه مستقیمی با کمیت و کیفیت ایفای نقش این سازمان دارد.

* درج تأمین کالاهای اساسی با ارز مرجع (۱۲۲۶۰ ریال) توسط بخش خصوصی و دولتی به حد حمایت صورت گرفت اما به‌دلیل آنکه سازمان حمایت از مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان برخلاف مواد ۶ و ۷ اساسنامه آن سازمان مبنی بر جلوگیری از افزایش بی‌رویه قیمت‌ها فاقد اقتدار بوده و متأسفانه افزایش بهای فروش این کالاها برای مصرف‌کنندگان شکل گرفته است. این بدان معناست که یارانه اختصاص یافته به‌جای آنکه نصیب مصرف‌کنندگان نهایی کالاهای اساسی شود، غالباً نصیب تجار و واسطه‌ها شده است.

از این منظر، بازرگاری و اصلاح ساختار

 زین‌نظر شورای نویسندگان

 تلفن و نمابر: ۸۸۹۶۹۰۵۵ - ۸۸۹۶۹۰۰۳

 نشانی: تهران - میدان دکتر فاطمی - خیابان شهید گمنام - شماره ۱۴